

Irak Kürdistan'ı iyi bir müttefikmidir?

Michael Rubin

Michael Rubin American Enterprise Institute araştırma görevlisidir.

Kesin bir duygusal düzeyde Amerika'nın Irak Kürdistan'ına desteği birşeyler ifade edebilir.(1) Birinci dünya savaşı sonrasında diğer halklar bağımsızlıklarını kazanırken Kürtler bir eyalet, bir devlet olma fırsatını kaçırmışlardır. Bugün Kürtler ülkesi olmayan en büyük etnik gruptur. Diğerlerinin elinden çok çekmişlerdir. Irak Kürdistanı gündeme geldiğinde yöneticilerinin güvenirsizliği yüzünden uzun vadeli bir Amerika - Kürt ittifakı akılcı olmayacaktır. Yöneticileri bir demokrasi işaret ışığı olacağına daha otokratik modelleri kopyalama eğilimindedir. Irak Kürdistan lideri Mesud Barzani bölgesel bir Nelson Mandela olacağına yeni bir Yaser Arafat olma yolunda ilerlemektedir. Müttefikliğe uygun olduğu konusunda abartılı söylemlerine rağmen Irak Kürdistan'ının hareketleri güvenilir olmadıklarını göstermektedir.

Irak Kürdistanı belkide İrağın kurtuluşundan en karlı çıkan gruptur. Bugün Irak Kürtleri ülkenin en yüksek standartlı yaşam tarzının, yabancı yatırım seviyesinin ve güvenliğin keyfini çıkartmaktadır. Uluslararası izolasyon sona ermiştir. Avrupalı havayolu şirketleri Münih ve Viyanadan Süleymaniye ve Erbile yolcu hatta turist getirmektedir. Çokuluslu askeri güçler Dohuk ve Dohan otellerinde dinlenmenin keyfini çıkartmaktadır. Amerikalı ve Avrupalı petrol şirketi yöneticileri Kürtlerin dikkatini çekmeye çabalamaktadır. Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) ve Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) tarafından kendileri adına lobicilik yapmak için işe alınan Clinton Dönemi Büyükelçilerinde Peter Galbraith bölgede bir Amerikan askeri üssü inşasını bile önermektedir.(2)

Sadece 5 sene önce durum değişti. Irak Kürtleri 1991 yılından beri de fakto otonomilerinin keyfini sürerken belirsizlik günlük yaşamları üzerinde kara bir gölgeydi. Irak Kürtleri arasında ABD veya Birleşmiş Milletlerin Bağdat'ı kınayacağına veya Irak ordusunun kuzeye ilerlemesini engellemek amacıyla yaptırımlar uygulayacağına olan güven çok düşüktü. 1957 de Dışişleri Bakanı Henry Kissinger zaten Saddam Hüseyin hakimiyetindeki Irak Kürtlerini maddiyatçı bir politika pazarlığında kurban etmiştir. Uluslararası topluluklar 1988 senesinde Irak hükümetinin Kürt sivilleri kimyasal silahlarla katletmesine sessiz kalmışlardır. ABD güçleri Saddam'ın 1996 da Cumhuriyet Muhafızlarına Erbil'i işgal etmeleri emrini verişine karşı çok az tepki göstermişlerdir. Clinton yönetimi hareketi kınadığı zaman hem müttefikler hemde düşmanlar ABD tepkisinin ne kadar sessiz olduğunu, özetle Washington ile çalışan Iraklı muhaliflerin ödürülmelerine seyirci kaldığını görmüştür. Irak kuvvetleri 2000 yılında Baadre köyü etrafındaki Kürt savunmasını denemek amacıyla 36. paraleli geçtiğinde çok az bir sonuç almışlardır.(3)

Batılı ülkeler ve uluslararası insan hakları organizasyonları, Birleşmiş Milletler ambargosunun yanısıra; BM genel sekreteri Boutros Boutros Ghali'nin tüm zorlamalarına rağmen "Oil-for-Food" programından Irak Kürdistan'ına besin ve ilaç yardımı yapmayan Bağdat'ta ki Saddam rejimini ambargosu altında ezilen İrağın diğerlerine nazaran en özgür bölgesine karşı kayıtsız kalmışlardır.(4) 2001 senesine kadar ABD Dışişleri bakanlığı ABD vatandaşlarının ABD pasaportuyla Irak Kürdistanına seyahat etmelerinin ABD ve BM yaptırımları uyarınca yasal olmadığı tavrını sürdürmüştür.

Irak Kürdistanı'nın Fırsatı

Türk Hükümetinin 1 Mart 2003 tarihli Irak'a özgürlük operasyonuna katılmama kararı, Kürdistan Bölgesel Yönetimine beklenmedik bir stratejik destek olmuştur. ABD özel kuvvetleri ve istihbaratı çatışmalar başlamadan aylar önce Kürt peşmergeler ve Kürt politik liderlerle ittifak kurmuşken ABD askeri planlayıcılar Türkiye ile çok daha ileri bir işbirliği öngörmüşlerdi. Şubat 2003 te ABD ve Türk diplomatları ve askeri yetkilileri ABD ve Türkiye'nin Irak konusunda ortaklaşa hareketleri üzerine çok genişletilmiş bir anlayış andığı hazırladılar. Iraklı Kürt yetkililer ise Türkiye'nin Washington ile ilişkilerinin kendi endişelerinden üstün olacağını görebek Türkiye'nin operasyonlara dahil olmasını engellemeye çalışmaktansa Türkiye'nin Irak'taki varlığının minimize edilmesi, Kuzey Irak'ta sadece belli geçiş koridorlarında bulunmasını, daha kuvvetli Türk birliklerinin ise münakaşalı şehir Kerkük'ten uzak tutularak sadece Tikrit'in güneyi veya doğusunda operasyon yapmaları konusunda bir anlaşma kazanmaya çalıştılar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ABD liderliğindeki koalisyon güçlerine katılmayı reddetmesi tabii ki ABD hedefleri önünde Türkiye'nin stratejik önemini budamış; Irak Kürt güçlerinin stratejik önemini ise artırmıştır. ABD güçleri Türkiye'den transit geçeceklerine Erbil'in kuzeyindeki Harir havaalanına paraşütle indirilmiştir. Peşmergeler savaşın ilk haftalarında savaşmaktan ziyade yağmalamakla uğraşmışlardır ama katılımları şüpheli ABD merkez komutanlığı ilişkilerini geliştirmiş Kürt endişelerinden ziyade Arap liderlerinin ve akrabalarının dünya görüşlerine daha alıştırmıştır. Romantizm de ABD – Kürt ilişkilerine destek olmuştur. ABD ordusu içinde Kürtlere sempati duymayan çok az kişi bulabilirsiniz. Birçoğu Irak Kürtleri ile ilk deneyimlerini 1991 senesinde "Operation Provide Comfort" sırasında yaşamıştır. 12 yıl sonra tekrar geldiklerinde birçok engeli rağmen Kürt liderliği sayesinde bölgenin geliştiğini görmüşlerdir.

Yerel Kürt kültürü de ABD ile ilişkileri kolaylaştırmıştır. Türk diplomatları ve askeri yetkilileri ise seremoniye ve protokol kurallarına katı bağılılıkları ile işleri kolaylaştırmamışlardır. Çok az ABD'li diplomat Türk muhataplarından hoşlanır.(5) Buna karşın Irak Kürtleri ziyarete gelen ABD yetkililerine hediyeler vermekte, cömert ziyafetler düzenlemekte, hatta bazı zamanlarda kadınlarla ilişki kurmalarını bile kolaylaştırmaktadır. KDP, ABD yetkililerini kendi misafirhallerinde ağırlamakta, diplomat ve askeri yetkililere ipek halılardan altın mücevherata kadar hediyeler sunmaktadır. Birçok ABD yetkilisi bu hediyeleri reddederken Koalisyon Bölge Yönetimi döneminde bazı sivil ve askeri ABD yetkilisi kabul etmiştir.

Washington'da Kürt nüfuzunu arttıran bir başka neden de Kürdistan Bölge Yönetimi'nin eski ABD askeri ve siyasi yetkililerini kendilerini temsil etmeleri amacıyla işe alması olmuştur. Örneğin Kürt liderliği eski milli güvenlik danışman yardımcısı Robert D. Blackwill tarafından yönetilen bir lobi şirketi ile Washington'da Kürt çıkarlarını temsil etmesi ve yönetimdeki yetkililerle toplantılar ayarlaması için anlaşma yapmıştır.(6) Erbil'de bulunan ABD 404. Tabur komutanı Harry Schute, görevinden istifa ederek Kürdistan Başbakanı Neçirvan Barzani'ye ücretli danışman olmuştur. Savaş sonrası Bağdat ve Erbil'de sivil idareyi yöneten emekli general Jay Garner ve emekli albay Dick Naab, Irak Kürdistanına ihale takipçiliği için geri dönmüşlerdir. Yerel bir Kürt işadaminin ifadesine göre Kürdistan Yurtseverler Birliği başkanının oğlu Kubat Talabani, kürtlerin bağımsızlığı fikrine sempati duyan Amerikan Kongre Üyelerinin seçim kampanyalarına bağışta bulunmayı talep etmiştir.

Irak'ın özgürleştirilmesinde Kürtlerin, Türk'lerin aksine ABD askerleri ile yanyana yer almaları Irak Kürt liderliğine bir yetki verildiği hissini uyandırmıştır. Mesud Barzani 2003 te yapılan bir mülakatta Irak kürtlerinin ABD ye verdikleri destek karşılığında ne gibi karşılıklar bekledikleri sorulduğunda, "bizim ABD ve İngiltere'den en basit talebimiz milli haklarımıza ulaşmak için verdiğimiz mücadeleye destek olmalarıdır" demiştir.(7) Barzani 2005 te bir makalede aynı tezi savunarak "ABD kuvvetlerinden sonra koalisyonun en büyük ikinci ortağı bizim peşmergelerdir" demiştir.(8)

Demokrasi için bir işaret ışığını?

Bush doktrini Irak Kürdistanı ile müttefikliği doğal hale getirdi. Dönüşebilir diplomasi ve demokrasi her zaman en azından sözde, beyaz saray politikasında en önde olmuştur. Burada Irak Kürdistanı bir model görülebilir. Saddam'ın düşüşünden 2 yıl önce Amerikan Üniversitesi Küresel Barış Merkezinde görevli Carole O'leary Irak Kürdistanı'nı "Bir demokrasi potası ve Saddam sonrası için model" olarak tanımlamıştı. (9) Lund Üniversitesi tarihçisi Sverker Oredsson ve İsveçli politikacı Olle Schmidt Irak Kürdistan bölgesi için "Orta Doğuda demokratik bir işaret ışığı" olarak tarif etmişlerdi. (10) 2006 yılında ise Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin işlettiği Kürdistan Kalkınma şirketi ABD'de verdiği televizyon reklamlarında Irak Kürdistanı'nı "on yıldan fazladır tatbikatı yapılan demokrasi" olarak lanse ediyordu. (11) Ne KDP ne de KYB bölgede hiçbir ciddi seçim uygulamamasına rağmen Saddam'ın uygulamalarına göre Mesud Barzani ve Celal Talabani'nin kontrolündeki 3 bölge ülkenin kalanına göre daha özgürdü.

Fakat ne Barzani ne de Talabani demokrattır. 1994 – 97 Kürt sivil savaşında her iki lider de açıkça insan haklarını ihlal etti, muhalifler yok edildi, Barzani ve Talabani esirlerin öldürülmesi emrini verdiler. Bugün iki politik liderin kontrolündeki bölgede Irak Kürt eylemcileri 3000 civarında esirin hesaba katılmadığını tahmin ediyorlar. (12) Bölgesel insan hakları organizasyonları da kayıp aileler hakkında savunma yapmalarının politik liderlerce yasaklandığını belirtiyorlar. Saddam'ın 2006 yılındaki yargılanması sırasında bölge üniversitelerindeki Kürt aydınlar, Saddam'a yönetilen suçlamaların birçoğunu Kürt liderlerin de yaptıklarını kaydetmişlerdir.

Irak değişmiştir fakat Irak Kürdistanı değişmemiştir. Birçok Iraklı Kürt ,Saddam'ın devrilmesinden sonra kendi bölgelerinin de özgürleşeceğini ve demokratikleşeceğini ummuştur. Fakat reformlar yerine bölgesel politikalar kemikleşmiştir. Barzani Dohuk ve Erbil yönetimlerini diktatörce kontrol altında tutarken Talabani de Süleymaniye yönetimini hakimiyetine almıştır. Kürdistan yönetimini kabile yönetimi olarak tanımlamak yanlış olsada her iki lider de control için aile üyelerine güvenmektedir. Barzani yeğenini Başbakan olarak atamış ve 35 yaşındaki oğlunuda yerel istihbarat servisinin başına geçirmiştir. Diğer akrabalar ise bölgesel telefon şirketini, gazeteleri ve medyayı kontrol etmektedir.

Talabani'nin eşi Hero Khan da benzer şekilde yerel uydu istasyonunu yönetmektedir. Bir oğlu Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin istihbarat faaliyetlerini yürütürken, diğeri de Washington'da Kürdistan Bölge Yönetimini temsil etmektedir. Bağdat'taki bakanlık pozisyonlarını bölüşme zamanı geldiğinde de Kürt liderler ailelerine dönmüşler, Barzani amcasını dışişleri bakanlığına gönderirken, Talabani kayınbiraderini su kaynakları bakanlığına, karısını kayınbiraderini ise Çin büyükelçisi olarak atanmasını sağlamıştır. Talabani'nin buradaki şansı her iki kişinin de profesyonel ve yeterli oluşudur.

Hem Barzani hem de Talabani bazıları ailelerine, bazıları da partilerine bağlı holding şirketleri kontrol etmektedir. Talabani Kürdistan Yurtseverler birliği lideri olarak hükümet arazisini kar amaçlı geliştirmeleri için akrabalarına devretmiştir. Halen devam eden bir uygulamada da

partisinin şirketler grubu Nokan aracılığıyla partisinin üyelerini barındırmak istediği arazideki göçmenleri tahliye ettirmektedir. Çünkü hem KDP hem de KYB yargı atamalarını kontrol ettiğinden, yüksek mevkilerde bağlantıları olmayan alelade vatandaşlar ve göçmenler yargı karşısında çaresiz kalmaktadır. Bağımsız insan hakları gözlemcileri rutin hapisane ziyaretlerinden birinde hakkında suçlama olmadan hapse atılmış bir işadamı ile karşılaşmışlardır. İşadamı, Barzani ailesi işadamları ile sessiz bir ortaklığı reddettiği için Barzani'nin oğullarından birinin emriyle hapse atılmıştır.

Yönetimde oldukları sürede Talabani'nin 400 milyon, Barzani'nin ise 2 milyar dolarlık servetleri olmuştur. (13) Birzamanlar gümrük noktaları gelirleri üzerine kavga eden Kürt siyasi yönetimi, bugün, bu parayı partini kirli işleri ve kendi cepleri için kullanmaktadırlar. Kürdistan Bölge Yönetimini bütünü ile Talabani ve Barzani'nin kişisel malvarlığı ile siyasi partilerinin holdingleri arasında çok az ayırım vardır. Barzani Sari Rash da halka açık bir dinlenme tesisini kişisel yerleşkesi haline getirmiş, yanındaki kamu arazilerine ise aile üyeleri malikaneler inşa etmiştir.

Halihazırdaki petrol görüşmeleri Kürt siyasi ve ticari çevrelerinin bulanıklığının sürdüğünün göstergesidir. Erbil ve Dohukta petrol arama imtiyazı almak ve geliştirme sözleşmesi imzalamak için şirketler Barzani'nin tayin edeceği birileriyle ortaklık kurmak zorundadır. Bu petrol görüşmelerine yakın kaynaklar Barzani'nin yakınlarının gelecekteki kaynağın %10 tutarını Barzani'ye, aynı miktarı da Barzani'nin partisine aktarılmasını istediklerini söylemişlerdir. Bütün Kürdistan bölgesi için bir kaynak olan petrol konusunda bile Kürdistan Bölge Yönetimi kamu hazinesi ikinci plana itilmiştir. Bu çıkar çatışmaları yeni değildir. Saddam'ın devrilmesinden sonra ele geçirilen belgeler Saddam'ın oğulları ile Neçirvan Barzani arasında iş pazarlıklarını ortaya çıkarmıştır. Halepçe'de ki yerel bir sivil toplum örgütüne göre 2006 yılında KYB öğretmenler sendikasının hesaplarında yolsuzluk iddialarının incelenmesi emrinden sonra çıkan şüpheli bir yangında sendikanın bütün kayıtları yanmıştır. Bununla beraber birçok Iraklı Kürt ABD varlığının reform, şeffaflık ve sorumluluğu kolaylaştıracağını umduklarını söylemektedir.

Kontrol Mekanizmaları

Siyasi kontrol derindir. Kurbanın işkencecisinden öğrendiği durum gibi her iki parti de Baas partisinin kontrol mekanizmalarını kopyalamıştır. Hem KDP hem de KYB temsilcilerini vekil olarak sadece kolej sınıflarına değil yüksek okullarda atamıştır. Bazı durumlarda 14 – 15 yaşlarındaki bu sınıf temsilcileri siyasi komiser olarak hareket etmiştir. Bu temsilciler KDP ve KYB istihbaratları için hem sınıfta konuşulanlar hem de özel görüşmeler hakkında raporlar hazırlamaktadır. İstihbarat mekanizması derin ve işkence yaygındır. Her iki Kürt partisi Baas partisinin arkasından kendilerini modellemiştir. Her iki partide kuruluş ideolojilerine pek bağlı değilken (çok az KYB politbüro üyesi sosyalist enternasyonele üye olmalarına rağmen organizasyonun ideallerini ciddiye almaktadır);sadece hırslı üyeler meslektaşlarına bu ilkeleri izaha çalışmaktadır. Kürtler yabancılara iyi davranmakla beraber onlara şüpheyle yaklaşır. Süleymaniye otellerinin önündeki taksi şoförleri KYB istihbaratına bilgi vermektedir. KDP ise sık sık yabancıları Selahaddin'de ki misafirhanesinde ağarlamaktadır. Burada konuklara yapılan ayarlamalar (alelade taksi şoförleri tesise alınmaktadır); onları parti şoförlerini kullanmak zorunda bırakmaktadır. KDP istihbaratı sık sık taksi şoförlerini KDP istihbarat şefinden izin almamış olan batılıları şehirler arasında taşımamaları konusunda uyarmaktadır.

Erbil, Dohuk ve Süleymaniye otellerinde çalışan yönetici personel, istihbarat elemanıdır ve misafirler hakkında dosya tutmaktadır. Dohuk üniversitesi yabancı çalışanlarının bilgisayarlarına tuş takibedici bir yazılım yüklemiştir ve yazışmaları kontrol eden istihbarat

elemanları vardır. Bölgedeki diğer okullarda da aynı uygulamanın yapıldığı kuvvetle muhtemeldir.

Parti yönetimini derine çekmemekte önemli olan parti ve liderleri hakkında eleştirel konuşan öğrenciler öğrenim ve iş bulma haklarını kaybetmektedirler. Salahaddin üniversitesinde notları çok iyi ve son derece başarılı olan bir öğrenci eğer KDP ile bağlantılı değilse, mezuniyet töreninde hüzün yaşayabilir.

Barzani ve Talabani diğer kontrol mekanizmalarını da kullanmaktadır. Örneğin peşmergeler. Peşmergeler Irak Kürdistan ordusundan ziyade bir milis kuvvettir ve tamamen siyasi parti liderlerinin arzularına göre hareket etmektedir. İki Kürt liderin yönetimlerinin nominal birleşmelerine rağmen her iki partinin güvenlik kuvvetleri ve milis güçleri ayrıdır. KDP bölgesinden sonra KYB bölgesindeki ilk büyük kent olan Kusanjaq'a gelenler KYP peşmergeleri, bazen de istihbaratı tarafından sorgulanmaktadır.

Peşmergeler genellikle kanunun üstündedir. Yakın zamanda yaşanan bir olayda bir KDP peşmergesi trafik kontrolü yapan bir polis memurunu kendisini durdurduğu için vurmıştır. Arkadaşları gözaltına alınan peşmergeyi savcılarının bir suçlama yapmasına fırsat vermemek için polis kontrolünden çıkartmışlardır.

Kontrol ve denge sistemi yoktur. Irak Kürdistanında basın özgürlüğü kürt olmayan bölgelerin aksine yok denecek kadar azdır. Talabani'nin karısı hem yerel uydu istasyonunu hemde yerel medyayı eleştirileri hedef almak için kullanmaktadır.(15)

Irak Kürdistanında Awenwe ve Hawlati isimli iki bağımsız gazete olmasına rağmen bu gazeteler gitgide artan baskılarla karşı karşıyadır. Her iki parti de eleştirel yazılar yazan yazarları hukuk mahkemelerinde üstünde bir tavırla sindirmekte, hatta hapse atmaktadır. Örneğin KYB Hawlati editörlerini KYB Başbakanının gücünü kötüye kullandığına dair bir haberi basması üzerine mahkemeye vermiştir.(16) Necirvan Barzani'nin ofisi partisinin çizgisinde olmayan yabancı yazarlara açılmış birçok saçma dava dosyası ile doludur.

2006 Ekim ayında KDP gizli servisi Avusturyalı-Kürt gazeteci Kamal Said Qadir'i Barzani klanındaki yolsuzlukları yazan bir makalesi ve Molla Mustafa Barzani ile Sovyet KGB arasındaki bağlantıları ortaya koyan belgeleri yayınlaması üzerine kaçırmıştır.(17) 15 dakika süren bir yargılama sonucunda KDP hakimi Kamal Said Qadir'i 30 yıl hapse mahkum etmiştir. Karar ancak uluslararası sivil toplum örgütlerinin kampanyaları ve A.B.D. Dışişleri Bakanlığı'nın kınaması sonucunda değiştirilmiştir.(18)

Kürt yönetimleri basın üzerinde çok sıkı siyasi kontrol uygulamaya meyillidir. Irak Kürdistanı kanunları Irak kanunundan alınmadır. Baas partisi tarafından yapılan Irak ceza yasasının 433. maddesi nerdeyse her türlü eleştiriye suç unsuru olarak saymaktadır. Bu yapıyı değiştirme yolu arayan yerel gazeteciler Barzani'nin öfkesiyle karşı karşıya kalmışlardır. Barzani 20 ekim 2007 de Kürdistan parlamentosuna Baas döneminden kalan basın yasasını değiştiren ve yönetimi eleştirmeyi yasal hale getiren bir yasa tasarını yeniden gözden geçirmelerini emretmiştir.(19)

Sivil toplum örgütleri de bağımsız değildir. Birçok sivil toplum örgütü Kürt siyasi liderliğinin altında çalışmaktadır. Örneğin "Kürdistan Save the Children" Talabani'ni karısının hakimiyetinde çalışmakta ve daha çok partinin amaçlarına hizmet etmektedir. Yabancı yardım kuruluşları çalışanları eleman alımlarında hem KDP hem de KYB parti üyelerinin işe alınması konusunda ısrar ettiklerini söylemişlerdir. USAID de çalışan bağımsız kürtler KYB tarafından verilen emirlere uymayı reddettiklerinde KYB güvenlik kuvvetleri aleyhlerine raporlar yazarak

USAID yöneticilerine güvenlik endişelerini iletmiş, bağımsız Kürtler işten çıkartılarak yerlerine KYB yandaşları alınmıştır. Birkaç istisna haricinde yerel insan hakları örgütleri ve İnsan Hakları bakanlığı halihazırdaki yönetimin suistimalleri yerine Saddam dönemi Kürtlere karşı yapılan ihlallerle uğraşmaktadırlar.

Kürt yönetimi ile temsil ettiklerini iddia ettikleri insanlar arasındaki mesafe büyüdükçe husumette büyümektedir. Birçok Kürt kendisini çaresiz hissetmektedir. Kürt göçmenlerin elektriklerini keserken, Hükümetin ukalaca bir tavırla aldığı Talabani'nin kayınpederi İbrahim Ahmad'ın mezarını 24 saat aydınlatma kararı tam bir sorumsuzluktur. KDP ve KYB nin seçimlere ortak tek liste ile gitme kararı ve seçim sonrası pozisyonları sessizce paylaşmaları yerel nüfusu elimine etmiştir. Kürdistan İslam Birliği taraftar toplamaya başladığında KDP destekli çeteler partinin çeşitli şehirlerdeki merkezlerini yakmışlar ve Dohuk il başkanını öldürmüşlerdir.(20)

Ortak liste ile girerek seçim rekabetinden kurtuldukları halde Amerikalı diplomatlar ve Bağımsız Irak Seçim Komisyonu KDP yi peşmergeleri kullanarak ülke tarihinin en büyük seçim sahtekarlığını yapmakla suçlanmışlardır. Parti mekanizması ve kaynakları seçimin sonucunu garanti etse bile yapılan sahtekarlık bölge diktatörleri Hüsnü Mübarek ve Başer Esad kadar olmasada sahtekarlıktır.

Kürt davranış tarzını rasyonelleştirmek

Irak Kürdistanı temsilcilerinin iddia ettikleri gibi bir demokrasi ışığı olmayabilir. Amerikan dış politika çevrelerindeki gerçekçiler Kürt liderlerin halka tavırlarının Amerikan çıkarları için önemsiz bulabilirler çünkü zaten bölge halkı Amerikan yanlısıdır. Böyle bir hesap öngörüsüzlüktür. Amerikan hükümeti her iki lideri de sübvansız etmiştir. Kürtler genellikle liderlerinin hatalı davranışlarını Amerikan politikası ile ilişkilendirmektedir. Kürtler liderlerinin suistimallerini Amerikan çıkarlarıyla ilintilendirdiklerinde hoşnutsuzluk sesleri yükselmektedir. Örneğin 2006 yılında Amerikan hükümeti Süleymaniye'de ofis için yer istediğinde Talabani hiçbir ön uyarı yapmadan bir teknik okulu boşalttırmış böylece ciddi bir nüfusun tepkisini toplamıştır. Kürtler aynı zamanda Amerikalı yetkilileri Tasluja ile Paramagrun arasında Saddam döneminden kalma bir tesiste işkenceye yardımla suçlamaktadır. Kürt yetkililer ne kadar halkın Amerikan yanlısı olduğunu söylerse söylesin bu yaklaşım hızla ortadan kalkmaktadır. Irak Kürdistanında anti-Amerikanizm artmaktadır. Bunu görmemek ve önlem almamak bölgedeki Amerikan stratejik planlarına tamamen negatif bir etki yapacaktır.

Irak Kürtleri Amerika'nın bölgedeki çıkarlarını desteklediklerini gösterebilirler belki Amerikan stratejistleri bunu kabul edebilir fakat gerçek şu ki desteklemiyorlar. Nisan 2003 te Irak Kürdistanı Amerikan kuvvetleri ile güneye ilerleyip dağılan Irak ordusunun boşluğunu doldururken Kürtlerin daha sonraki tavırları Irak Kürdistanı'nın Amerikanın bir müttefiki olduğu konusunda büyük soru işaretleri bırakmaktadır.

2003 Temmuzunda Kuzeydoğu Irak dağlarında İran sınırına yaklaşık 30 km mesafede devriye gezen bir Amerikan birliği yetkisiz bir KDP kontrol noktasında çok sayıda İran pasaportu ve parası bulup el koymuştur. KDP yetkilileri kontrol noktalarını para karşılığında İranlıların geçişlerini kolaylaştırmak için kullanmaktadırlar. Bu noktalarda İran pasaportları yerel Kürt kimlikleri ile değiştirilmektedir. Kürt yetkililer bu olayın yegane olay olmadığını farkındadır. Irak direnişin isyanın başladığı 2004 yılı Nisan ayında Irak Kürdistanı Ansar al-Sunna için geçiş noktası olmuştur. Örgüt üyeleri kuzeyde eylem yapmamak ve belkide para karşılığında Irak'a buradan girerek güvenli bir şekilde Musul'a kadar geçip Irak içlerine sızmışlardır.

Kürtlerin İran ile çifte pazarlığı hala devam etmektedir. 11 Ocak 2007 ve 20 Eylül 2007 de Amerikan kuvvetleri Erbil ve Süleymaniye’de yaptıkları operasyonlarda 6 İran istihbarat ajanını ele geçirmişlerdir. Her iki olayda da Kürt yetkililer tutuklamaları protesto etmiştir. İlk olaydan sonra Barzani’nin ofisi bölgede hareket düzenlenecekse bundan Kürdistan hükümetinin önceden haberdar edilmesi gerektiğine dair bir bildiri yayınlamıştır. (21) Daha sonraki bir olayda ise tutuklamayı yasadışı olarak nitelendirmiş ve bu hareketlerin hiçkimseye bir faydası olmadığını açıklamıştır. (22) Kürt yetkilileri uyarmama kararı diplomatik bir uygunsuzluk değildir; yaşanmış deneyimlerin sonucudur. Amerikan politika yapıcıları artık Kürt yetkililere hassas bilgiler verecek kadar güvenmemektedir. Kürt yetkililerin ısrarla diplomatik bir listeyi Amerikan güçlerine vermeyi reddetmesi çokuluslu güçlerin Kürdistan yönetimine güvenini azaltmıştır. Bir sır olmaktan uzak olan bu liste Amerikalı yetkililerinin operasyonlardan önce diploamtik statüleri belirlemede kullanılacaktır. Kürtlerin bu listeyi vermeyi reddetmesi Amerikan güçlerinin İran Devrim Muhafızlarının Irak’a sızmalarını önleme çabalarına destek olmadığına bir göstergesidir.

Terör Kartını Oynamak

Barzani’nin Türkiye’ye olan husumeti Amerika ile müttefikliği ihtimalini iyice azaltmaktadır. Birçok Kürt yetkili Türk – Amerikan ilişkilerine sonuçsuz bir oyun olarak bakmaktadır. Onlara göre Washington ya Erbil’le dostluğu sürdürmelidir, yada Ankara ile müttefikliği. Birçok Kürt yetkili her iki ilişkininde karşılıklı olarak özel olduğunu anlamamaktadır. Kürt yetkililer ziyarete gelen Amerikalı yetkililere sıklıkla Irak Kürdistanı’nın Türlerden daha iyi bir müttefik olacağını söylemektedir. Kürt yetkililer Türk – Amerikan ilişkilerinin ne kadar geniş olduğunu anlamadıkları gibi Kürt taleplerinin Washingtonda ne kadar zayıf göze alındığını da anlamamaktadır. Örneğin Sudi Arabistan da İsrail de Washingtonun diğeri ile ilişkilerini azaltmasını ister ama bunun olmayacağını da bilir. Barzani bunu anlamadığı gibi Beyaz Sarayı Ankara ile Erbil arasında bir seçime zorlamaya niyetli görünmektedir. Eğer bu olursa Irak Kürdistan Yönetimi hayal kırıklığına uğrayacaktır.

Barzani’nin Kürtlerin çıkarlarını savunmaması için kesinlikle bir neden olmamasına rağmen söylemleriyle aksi gibi davranmaktadır. Örneğin Aralık 2005 te petrol zengini şehir Kerkük’ün Aralık 2007 ye kadar kendi yönetimine katılmaması halinde Irak’ta iç savaş kıvılcıklarını atacağını söylemiştir. (23) Aralık 2007 de ise Ankara kendisinin Kerkük konusundaki taleplerine uymazsa Türkiye’de bir isyanı teşvik edeceğini söylemiştir. (24) Partisi tarafında kontrol edilen medya aynı Filistin Medyasının İsrail’e yaptığı gibi Türkiye’ye karşı kışkırtıcı yayın yapmaktadır. Kürdistan Bölge Yönetimi parlamentosunda satılan haritalar Türkiye’nin de bir bölümünü içine alan daha büyük bir Kürdistan göstermektedir. Kürt gazeteleri Türkiye’nin güneydoğusuna ima olarak Irak Kürdistanından Güney Kürdistan olarak bahsetmektedir. Yani Türkiye’nin güney doğusu Kuzey Kürdistanıdır demek istenmektedir. Sınırlar ötesine yönelik bu hareketler Irak Kürdistanını bir güvenlik dayanağı yapmak yerine istikrarsızlık gücü haline getirmiştir.

Bu bağlamda Barzani’nin PKK ile ilişkileride problemlili hale gelmiştir. Barzani milliyetçi olabilir ama aynı zamanda gerçekçidir. Barzani güçlü bir PKK istememektedir. Bunu nedeni PKK terörünün Kürt milliyetçiliğini lekelemesi değil kendisine alternatif oluşturabileceği fikridir. Abdullah Öcalan kendini Iraklı Kürt rakiplerinin üstünde görmüştür. 1998 de verdiği bir röportajda “Barzani ve Talabani el ve ayak gibiler ama ben ana beyinim” demiştir. (25) 1990 lı yıllarda Barzani ve Talabani PKK ne zaman kendi sınırları içinde bir oluşum gerçekleştirme çabasına girdiğinde Peşmergelere PKK ile savaşma emri vermiştir. Bazı Türk diplomatları ve istihbarat elemanlarına göre o dönem Barzani Peşmergelerin terörist grupla savaşması için Türk hükümetinden yardım istemiştir. Barzani, PKK için güvenli bir cennet temin ederse bunu kendi çıkarlarına aykırı olacağını farkederek bunu engellemiştir. Fakat Abdullah Öcalan hapse

gripde PKK kendisi için politik bir tehlike olmaktan çıkınca grubu Türkiye'ye karşı bir araç olarak kullanmaya başlamıştır.

1 Mart tezkeresinin reddi üzerine Barzani Washington'un dosluğundan fazla emin olarak Ankara'ya karşı daha sert tutumlar takınmaya başlamıştır. PKK liderlerinin kendi bölgesinde özellikle İran – Irak – Türkiye üçgeninde konaklamalarına göz yummuştur. Barzani ve Kürdistan Bölge Yönetimi sözcüleri tekrar tekrar PKK'yı barındırmayacaklarını söylerken Barzani tipik bir Yaser Arafat politikası izlemiş, teröre yordakçılık yaptığını reddetmiştir. Barzani Amerikalı diplomatlara PKK tehlikesinin ancak Türkiyenin af, ve anayasal reformlarla daha fazla imtiyaz vermesiye ortadan kalkabileceğini söylemektedir. Bu sırada da PKK liderlerini saldırılarını artırmaları için teşvik etmektedir.

Türk yetkililer üst düzey PKK komutanlarının Erbildeki hastahanelerde tedavi olurken ve yakın restoranlarda Barzani'nin adamlarıyla görüşürken çekilmiş fotoğrafları olduğunu söylemektedir. Yiyecek ve Malzeme satışından iyi bir kar yapmıştır. Türk yetkililer Barzani'nin oğlunun PKK'ya silah sattığından şüphelenmektedir. Bu bilgiler Ankara'yı Kürdistan'a karşı daha sert tedbirler almaya yönelmiş, Türk uçakları Irak Kürt hedefleride vursa bile Amerikan yetkililerinin desteğini sağlamıştır.

Amerika – Kürt İlişkilerinin Geleceği

Irak Kürdistanı gerçeklerden izole edilmiş bir halde geçmişte yaşamaktadır. 1990 ların sonlarından Saddam'ın devrilmesine kadar olan dönemde Irak Kürdistanı yaptırımlar altında çabalayan bir demokrasi olarak bir başarı hikayesi idi. Saddam'dan kurtulmalarına rağmen Irak Kürdistanı geriye gitmiştir. Ambargo yaptırımlarının kalkmasıyla yolsuzluk tırmanışa geçmiştir. Barzani ailesinin aşiretle olan ilişkileri Sudi Arabistandaki kraliyet ailesinin araplarla olan ilişkilerine benzemektedir. Hem Molla Mustafa Barzani (1903 – 1979) hemde Aziz Bin Saud (1876 – 1953) halklarının aşiret değerlerine yakın kalmışlardı. Ancak yeni nesiller daha kapalı ve yozlaşmıştır.

Barzani yatırımcılara bölgesini yeni bir Dubai'ye çevirme planlarından bahsederken yönetimdeki yolsuzlukların bu başarıyı frenleyeceğini anlamamaktadır. Zengin ve yoksul arasındaki uçurum gitgide büyürken hatta Barzani ve Talabani kontrolü elde tutmak için bu ayrımı körüklerken islami partiler bölgede daha popüler olacaktır. Kürtler dini inançlarından dolayı değil ama KYB ve KDP nin yolsuzlukları karşısında temiz olan partilere kayacaktır. Birçok kürt Kürdistan İslam Birliği'nin dini muhafazakarlığından uzak dururken partinin Amerikan politikalarına şiddetli eleştirileri ve Amerika'nın bölgedeki amaçlarına ait yaymış olduğu komplo teorileri sayesinde yandaş bulacaktır.

Birçok Irak Kürdistan yetkilisi ve Amerikalı yorumcu Amerikan güçlerinin kuzey Irak'ta uzun dönemde de kalması gerektiğini, böylece Amerikan güçlerinin pek hoş karşılanmadıkları Irak'ın diğer bölgelerinden çekilebileceğini önermektedir. Bu bir zamanlar bir seçenek olabilirdi ama Barzani'nin tavırları bu olasılığı akılcı olmaktan çıkarmıştır. Kağıt üzerinde Kuzey Irak'ta bir Amerikan üssü Pentagon için avantaj gibi görünse de aslında bir sorumluluk getirecektir. Barzani'nin Türkiye'ye karşı PKK'ya verdiği destek, bölgede bir Amerikan üssü varlığı ile Irak Kürdistanı'nı sorumluluktan uzaklaştıracaktır. Barzani bölgesinde bir Amerikan üssünü kendisini Türkiye'nin misillemesinden uzak tutacağı için istemektedir. Aslında Kuzey Irak'ta kurulacak bir Amerikan üssü, Barzani yönetiminde olduğu sürece daha büyük bir ihtilafa yolaçacaktır. Barzani fedakar biri değildir. Amerikan güçlerinin kalıcı varlığının arkasına saklanmakla istediği dokunulmazlığı elde edecektir. Eğer Pentagon kuzey Irak'ta bir üs kurmayı planlıyorsa bunun PKK problemini ve Barzani'nin komşu devletlere karşı provakasyonlarını arttıracığını göz önüne almalıdır. Barzani'nin Amerikan güçlerinin kendi

bölgesinde konuşlanmasını istemesinin nedeni ile Hamas ve Fatah'ın Avrupalı gözlemcilerin Gazze şeridinde bulunmasını istemeleri ile aynıdır. Amerikan güçlerinin Irak'ın geri kalan bölgelerinden çekilmesine olanak sağlamasından öte Irak Kürdistanında herhangi bir Amerikan üssünün, şu anki koşullarda bir çok ihtilafa yol açacağı kesindir. Bölgesel diktatörler, hele kendilerini terörden ayıramayanlar iyi bir müttefik değildir.

Eğer Irak Kürdistanı iyi bir müttefik olacaksa, İstikrar için bir güç olacaksa, Arap milliyetçiliği ve islamcılığının çürütücü ideolojileri karşısında bir çit olacaksa, Amerikanın stratejisi uzun vadeli çıkarlara yönelik olmalıdır. Irak Kürdistanı stratejik olarak önemlidir. Federalizm Irak'ın geleceğidir. Birçok uzman ve Iraklının dediği gibi merkezi güçlü yönetime bağlı sistem işlememiştir. Irak 1951 – 2003 yılları arasında Bağdat'ın diktatörce isteklerini empoze etmesini reddeden Iraklılar için adete bir gizli iç savaş yaşamıştır. Güçlü liderlik iyi ses getirir ama Irak her askere 100 potansiyel generali olan bir ülke olarak kalmıştır.

Washington teröre hiç müsamaha etmemelidir. Irak Kürdistanı çok büyük adımlar atmıştır fakat Barzani kendisini PKK'ya bulaştırarak Irak Kürdistanının bütün kazanımlarını riske etmektedir. Hem KDP hem de KYB İran'la ilişkileriyle Washington'un güvenine ihanet etmiştir. Tabii ki her iki partinin de komşularıyla ilişkileri olması normaldir. Ancak istihbarat satmak yada sınırdan sızmalara yardımlık etmek kendini sevdirmek adına kabul edilir bir davranış değildir.

Liderliğin sorumluluğu bir seçenek değildir. Sorumluluk sahibi bir Iraklı Kürt liderlik tahrikleri sona erdirecektir. Demagoji politikaları belki dikkatleri Barzani'nin gözardı etmek istediği yolsuzluk ve sorumluluk gibi konulardan çekebilir ama tahrikleri arttırır. Kürt radyoları yönetimdeki partilerin sık sık yükselen milliyetçi akımları kontrol ettiğini yayınlamaktadır. Örneğin 30 dakikalık bir haber programının 25 dakikasını öğrencilerle mülakat yaparak onların milliyetçi taleplerini yayınlamak, bağımsızlık edebiyatı yapmakla Barzani komşularıyla başını belaya sokacaktır. ABD Dışişleri bakanlığı ilk yıllarında aynı tahrikleri yapan Filistin yönetimini bölünme ve kaosa sürüklenmeleri için gözardı etmiştir. Kürdistan yönetimi aynı hataya düşmemelidir.

Tür savaş uçakları Irak Kürdistanında terörist yuvalarını bombalarken Washington ve Erbil'in politikalarını yeniden değerlendirme zamanları gelmiştir. Washington'un oynayacak birçok kartı vardır. Kürdistan'a sempati anlaşılabilir fakat giderek bir efsaneye dayalı hale gelmektedir. Amerikanın iyi niyeti asla bir selahiyet verme değildir. Barzani bir müttefik olarak kalabilir ama köklü bir ortaklıktan uzaktır. ABD, Irak Kürdistanı'na aşırı sevgiyle yaklaşmaktan vazgeçmelidir. Irak Kürdistanı PKK için bir sığınak olmaya devam ettikçe, ABD nin bölgedeki güvenlik sınırlarını en yüksek parayı verene satmaya devam ettikçe ve demokratik reformları sürüncemede bıraktıkça herhangi bir yardım ve diplomatik bir tanınma yapılmamalıdır.

AEI editör asistanı Christy Hall Robinson bu çalışmanın Middle Eastern Outlook da yayınlanması ve edit edilmesinde bay Michael Rubin ile birlikte çalışmıştır.

Notes

1. For the best example of this argument, see Michael J. Totten, "No Friends But the Mountains," *Azure* 5768, no. 30 (Autumn 2007), available at www.azure.org.il/magazine/magazine.asp?id=407 (accessed January 2, 2008).
2. Peter W. Galbraith, "Iraq: The Way to Go," *The New York Review of Books* 54, no. 13 (August 16, 2007), available at www.nybooks.com/articles/20470 (accessed January 2, 2008); and Al Kamen, "Kurdish Connection?" *Washington Post*, January 15, 2007.
3. David Nissman, "Iraqi Troops Cross 36th Parallel," *Iraq Report* 3, no. 41 (December 8, 2000), Radio Free Europe/Radio Liberty, available at www.rferl.org/reports/iraq-report/2000/12/41-081200.asp (accessed January 2, 2008).
4. United Nations Treaty Series, no. 32851, "Memorandum of Understanding between the Secretariat of the United Nations and the Government of Iraq on the Implementation of Security Council Resolution 986 (1995)," May 20, 1996, available at http://untreaty.un.org/unts/120001_144071/25/7/00020981.pdf (accessed January 3, 2008).
5. Ilter Türkmen, "Protocol and Foreign Policy," *Turkish Daily News*, November 17, 2007.
6. U.S. Department of Justice, *Report of the Attorney General to the Congress of the United States on the Administration of the Foreign Agents Registration Act of 1938, as Amended, for the Six Months Ending June 30, 2006*, June 6, 2007, 101, available at www.usdoj.gov/criminal/fara/reports/June30-2006.pdf (accessed January 2, 2008).
7. "Barzani: Mosul and Kirkuk Are Kurdish Lands," *Asharq Al-Awsat* (London), April 7, 2003.
8. Masud Barzani, "A Kurdish Vision of Iraq," *Gulf News* (Dubai), October 30, 2005.
9. Carole O'Leary (presentation, Kuwait Information Office, July 6, 2001).
10. Sverker Oredsson and Olle Schmidt, "Kurdistan—A Democratic Beacon in the Middle East," Kurdistan Development Corporation, December 2004.
11. The Other Iraq Television Spots (script, "U.S. Spot #2: The Other Iraq"), available at <http://theotheriraq.com/images/Advert2.pdf> (accessed January 3, 2008).
12. UN General Assembly, Fifty-first Session, Agenda Item 110, *Human Rights Questions: Human Rights Situations and Reports of Special Rapporteurs and Representatives—Situation of Human Rights in Iraq*, prepared by Max van der Stoep, Special Rapporteur of the Commission on Human Rights, in accordance with Economic and Social Council decision 1996/277, A/51/496, October 15, 1996, par. 96, available at <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/277/88/PDF/N9627788.pdf?OpenElement> (accessed January 3, 2008); and Patrick Cockburn, "Kurdish Chief's Death Brings Civil War Nearer," *Independent* (London), July 6, 1996.
13. For background, see Michael Rubin, "The Middle East's Real Bane: Corruption," *Daily Star* (Beirut), November 15, 2005.
14. Human Rights Watch, *Caught in the Whirlwind: Torture and Denial of Due Process by the Kurdistan Security Forces* (July 2007), available at <http://hrw.org/reports/2007/kurdistan0707/> (accessed January 3, 2008).
15. Kamal Said Qadir, "Iraqi Kurdistan's Downward Spiral," *Middle East Quarterly* 14, no. 3 (Summer 2007), available at www.meforum.org/article/1703 (accessed January 3, 2008).
16. Committee to Protect Journalists, "Iraq: Journalists from Kurdish Weekly Face Arrest, Trial," news alert, May 2, 2006, available at www.cpj.org/news/2006/mideast/iraq02may06na.html (accessed January 3, 2008).
17. Declassified Soviet papers document Barzani's interaction with the KGB. See, for example, Peter Ivashutin to the Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union, September 27, 1961, as quoted in Kamal Said Qadir, "The Barzani Chameleon," *Middle East Quarterly* 14, no. 2 (Spring 2007), available at www.meforum.org/article/1681 (accessed January 3, 2008).
18. See, for example, Cathy McCann, "Iraq: Writer Kamal Sayid Qadir Detained Incommunicado," International PEN, December 16, 2005; Reporters without Borders, "Cyberdissident Still in Prison despite Release Announcement," news release, February 2, 2006, available at www.rsf.org/article.php3?id_article=16104 (accessed January 3, 2008); and Kamal Said Qadir, "Iraqi Kurdistan's Downward Spiral."
19. Kurdistan Regional Government, "President Barzani to Ask Parliament to Reconsider Media Law," news release, December 20, 2007, available at www.krg.org/articles/detail.asp?lngnr=12&smap=02010100&rn=223&anr=22047 (accessed January 3, 2008).
20. "Kurdistan Islamic Union Attacked," Reuters, December 6, 2005.
21. James Glanz, "G.I.'s in Iraq Raid Iranians' Offices," *New York Times*, January 12, 2007.
22. Jay Price and Yaseen Taha, "Kurds Denounce U.S. Detention of Iranians," McClatchy-Tribune News Service, September 20, 2007.
23. "Barzani: Kirkuk to Join Kurdistan," *Turkish Daily News*, December 2, 2005.
24. Masud Barzani, interview by Elie Nakuzi, *Frankly Speaking*, Al Arabiya TV, April 6, 2007.
25. Abdullah Öcalan, "We Are Fighting Turks Everywhere," *Middle East Quarterly* 5, no. 2 (June 1998), available at www.meforum.org/article/399 (accessed January 3, 2008).